

Шевальє С. Б.

Одеський національний морський університет

МОВА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ: ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРІАЛІ ТЕКСТІВ ПІСЕНЬ ALINA PASH ТА ГУРТУ KALUSH)

У статті автори, дослідивши тексти сучасної української популярної пісні, роблять висновки, що культура мовлення особистості напряму залежить від соціуму, в якому вона знаходиться та засобів масової інформації, значним чином інтернет та соціальні мережі, колосальний вплив яких на культуру мовлення сучасної молоді є незаперечним. Дослідники розглянули лексичне та граматичне наповнення пісень сучасних українських виконавців, ознайомились із тенденціями сучасної української поп-музики та зробили висновок про якість сучасної української пісні, яка значним чином впливає не лише на виховання сучасної молоді, а й на культуру мовлення. Адже саме в сучасній поп-музиці відбиваються як культурні, так і соціальні, політичні та економічні процеси. Аналізуючи мовні особливості пісень Alina Pash варто зауважити, що виконавиця майстерно міксує реп-читку з етнічною музикою та вправно жонглює діалектизмами, що надає її творчості особливого неповторного почерку та задовольняє запити сучасної молоді, але не відповідає нормам сучасної української літературної мови. Велика кількість сленгізмів, просторіч, каліок з російської мови, інішомовних запозичень, вплив суржику та порушення правил утворення граматичних форм слів вказує на недотримання мовних норм під час написання текстів пісень гурту Kalush Orchestra. Якість мовного наповнення сучасної української пісні безпосередньо впливає на виховання молоді, від якої залежить майбутнє мови. Наведена стаття яскраво ілюструє закономірність розвитку державної мови та якість україномовної продукції, зокрема поп-пісень, в мережі Інтернет та соціальних мережах, що у XXI століття є основним джерелом розповсюдження інформації. Якість мовного наповнення сучасної української пісні безпосередньо впливає на виховання молоді, від якої залежить майбутнє мови.

Ключові слова: діалектизм, сленг, просторіччя, сучасна українська пісня, Alina Pash, Kalush.

Постановка проблеми. Проблема глобалізації, діджиталізації та невідомого розвитку науково-технічного прогресу породила масову культуру, яка у XXI ст. заповнила майже всі види мистецтва та найбільше вплинула на розвиток сучасної популярної української пісні. Під впливом масової культури активно розвинулась масова музична культура, характерними рисами якої є «орієнтація і відповідність смакам масового суспільства; високий ступінь поширення в суспільстві; відображення найбільш поширених настроїв і почуттів; доступність змісту і форми творів масової музики; змішування різних стилів і напрямків; складна взаємодія зі сферами академічної та народної музики» [6, с. 117]. Аудиторія виконавців сучасних популярних пісень – це підлітки, завзяті користувачі соціальних мереж. Сучасна українська пісня відповідає всім побажанням сучасної молоді, адже має на меті розважати, потішати та забавляти. У кожного покоління

свої кумири та улюбленці у світі сучасної популярної пісні. Саме ті смисли, які транслюються у сучасних піснях та які вбирає, як губка, підрастаюче покоління – майбутнє України, показують рівень сформованості їхнього світогляду, поглядів та переконань.

Як зазначає дослідниця Лященко І., масова музична культура набуває значення міжнародної мови спілкування, адже музика є універсальною мовою людства. Що ж до масової музики, вона стає новою альтернативною реальністю, в контексті якої стираються межі між мистецтвом, творчістю та комерцією [4, с. 236]. Незважаючи на трансформаційні процеси, які відбуваються в сучасній Україні така музика успішно функціонує та користується великим попитом серед молоді. Добре це чи погано? Однозначної відповіді немає. Але точно можна стверджувати, що те, що сучасна українська пісня зазнає докорінних змін, означає, що українська культура активно

розвивається, зважаючи на вимоги та потреби суспільства, історичних процесів на часі.

Враховуючи те, що сучасна українська пісня – це явище суспільне, вона впливає на світогляд молоді та мовні норми, тому найбільше нас цікавить мова сучасної української популярної пісні, яка привертає увагу та значним чином впливає на світосприйняття, виховання молоді та є одним із засобів комунікації в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Музика протягом усіх часів, незважаючи на зміну історичних епох та подій, йшла пліч-о-пліч із живою мовою (згадайте тільки пісні бандуристів, думи чи обрядові пісні), тому і зараз це чудова можливість побачити, чим живе українська мова сьогодні. Як вже зазначалось: сучасна популярна українська пісня – продукт сучасної культури, тексти якої ще недостатньо вивчені в комунікативному аспекті. Сучасна мовознавча наука потребує комплексних праць, які би досліджували мовне наповнення сучасної української пісні. Зокрема, певні дослідження у цій сфері зробили такі науковці, як: Клещова О.Є. «Мовна палітра сучасної української пісні (на матеріалі пісенних текстів Андрія Кузьменка)», Мусійчук О.О. та Поздрань Ю.В. «Суржик та суржикізм в текстах пісень рок-гурту «Скрябін», Власова А.Ю. «Культурологічний аспект сучасної української пісні та її мова», Комарницька Т. «Деградація мови у масовій культурі (на прикладі японських та українських поп-пісень)», Яручик Ю. «Культура мовлення українських музичних гуртів (На матеріалі пісенних текстів «Океану Ельзи», «Скрябіна», «Бумбокса»», Білик К.В. та Громова Н.В. «Вивчення образних мовних засобів на матеріалах пісенної творчості гурту Kazka на уроках української мови». Варто зазначити, що в більшості з цих розвідок розглядаються тексти пісень, які обмежуються часовим проміжком 1990-х – 2015 рр.

Постановка завдання. Дослідити мовне наповнення сучасної української пісні за нормами сучасної української літературної мови – граматичними та лексичними.

Виклад основного матеріалу. Найчастіше пісні підпорядковані ритмізованій структурі та вимогам римування, проте в аспекті лексики – це джерело тієї української мови, яку ми чуємо і в побуті, без цензурування і правил. Це може бути і лайка (пісні гурту «Жадан і собаки», діалектизми (Христина Соловій або Аліна Паш), сленг чи просторіччя (гурт «Kalush») – можна знайти всі ці аспекти саме в піснях.

Предметом свого дослідження ми обрали тексти пісень сучасних українських виконавців Alina Pash та Kalush.

Alina Pash – українська співачка, реперка, фіналістка шостого сезону шоу «Х-Фактор», яка ламає систему старих стереотипів, поширених у всьому світі. Автентичний стиль співачки – це суміш електронної, поп, етнічної музики та хіп-хопу. Її мета є цілком чистою: запалити слухачів внутрішньою музикою. Народжена у маленькому українському селі Alina Pash виховувалась на основі архаїчних карпатських традицій, що сформувало її як незалежний дух з глибоким корінням у неповторній Батьківщині [11]. Враховуючи те, що виконавиця народилась у маленькому селі на Закарпатті, то виконує сольні пісні із етнічним міксуванням – народним вокалом, з діалектами у формі реп-читки. Як зазначає сама виконавиця їй подобається працювати з діалектом, тому що там багато вигуків, які можна використати у репі [12]. Враховуючи вищезазначене, робимо висновок, що виконавиця у своїх піснях майстерно використовує діалекти закарпатської говірки. Тому варто дослідити лексичне наповнення та граматичне оформлення пісень співачки.

Так, у 2018 р. співачка презентує свій дебютний сингл «Bitanga» (укр. «Бітанга»). У Русинсько-російському словнику слова «бітанга» має значення «проказник, сорванец, шалун, шалапут» [7, с. 77]. Русинсько-український словник трактує цей діалектизм як «шибенник» [1]. Ось як пояснює значення слова «бітанга» сама співачка в одному із своїх інтерв'ю: «Так мене називав мій дідусь. Мені намагалися нав'язати образ принцеси, але я – інша. Пацанка зі зразкової сім'ї. Пам'ятаю, як дідусь злився. Я крала гарбузи із сусідніх полів, щоб робити опудала, а він кричав: «Бітанго! Мамку ти солодку!» [13]. Відповідно робимо висновок, що «бітанга» означає хуліган, розбишака. В цій же пісні знаходимо такі діалектизми «сведер» (кофта) [5], «фіглювати» (жартувати) [8, с. 166], «оболок» (вікно) [8, с. 106]. У наступному 2019 р. виконавиця представила на широкий загальний наступний трек з містичною назвою «Bosorkanya». Словники дають таке трактування цьому закарпатському діалектизму: «відьма, карга» [8, с. 45]; «Вѣдьма, колдунья» [9, с. 164]. Дослідники зазначають, що «босорканя», «босорка», «босоркой» – міфічний персонаж угорців, румун, слов'ян. Отже, босорканя у міфології слов'ян – потворна стара відьма, яка вміє літати і перетворюватися на тварин. [10, с. 610]. У цьому ж 2019 р. у Alina Pash з'являється новий хіт під назвою «Пинтя». І знову ми

вимушені звернутись до закарпатського фольклору, бо Пинтя, або Пинтя Хоробрий легендарний карпатський розбійник, який діяв наприкінці 17 – на початку 18 ст. Імовірно, під цим іменем фігурують принаймні дві історичні особи [2, с. 208]. Що стосується граматичної побудови слів, то тут співачка так само широко використовує діалектні форми слів, які яскраво репрезентують порушення граматичних норм:

1) використання стягнених форм дієслів «Чека на мене там Іванко» («Бітанга»); «З подругами ми перед річкою співа» («Івана Купала»);

2) уживання постфікса -ся, колишньої короткої форма знахідного відмінка зворотного займенника себе, перед дієсловом, що характерно для говірок західних областей України: «Сяк ся не судило», «Сусіди ся хрестили хрестили хрестили, Сусіди ся бояли бояли бояли», «Ішла бім ся утопила» («Босорканя»); «Як ти ся не боїш – бери за руку мене Я ти ся освічу своїм теплим променем» («Івана Купала»);

3) в О. в. одними у іменниках ж. р. замість закінчення -ою використовується закінчення -ов: «Як ти ймеш того вінка, що пливе ріков», «Нічков буде гаряче» («Івана Купала»), «Бо не чує свого сина й злобов заростає» («Dengi»);

4) вживання особових часток під час творення форм умовного способу дієслова: «Як бим знала, що всім людям, Так бим Бога не гнівила, Як бим знала що лиш міні, Ішла бим ся утопила» («Босорканя»);

5) застосування енклітиків займенників родового та давального відмінків: «Сведер червоненький мамчин у ня» («Бітанга»), «Мати ми казала Дай ми Боже знати із ким їх буду брати» («Босорканя»), «А як му ся жиє нико не знає Мамки не має, отиць го карає» («Dengi»); «Я го приворожу ще Івана Купала Вержу погляд на тя» («Мотанка»).

Варто зауважити, що у своїй пісенній творчості співачка не цурається русизмів, вульгаризмів, жаргонізмів, стилістично маркованої лексики, просторічних слів та вплітає у тексти цілі куплети англійською мовою: «Адїк, найкі вся фігня», «Я сьодні тусую», («Бітанга»); «пацан не палиться», «This morning little gypsy found a dollar Nobody sees he hid it under collar», «Деньги, гроші, money» («Dengi»); «Буде рубитися бабло!», «А далі на тусі всім розлив» («Kagor»); «Назбираю в лісі зілля Забиваю косяк (із трав)» («Мотанка»).

Отже, аналізуючи мовні особливості пісень Alina Pash варто зауважити, що виконавиця майстерно міксує реп-читку з етнічною музикою та вправно жонглює різноманітними лексемами,

що надає її творчості особливого неповторного почерку та задовольняє запити сучасної молоді, але не відповідає нормам сучасної української літературної мови.

Гурт Kalush Orchestra з'явився у 2019 році. Названий на честь Калуша – невеликого міста в Івано-Франківській області, звідки родом фронтмен гурту Олег Псюк. У 2019 році Олег написав у Facebook, що збирає хіп-хоп гурт. І зібрав його. Починаючи з пісні «Зорі» (вийшла у листопаді 2020-го), Kalush Orchestra, за його словами, пішов найрозумнішим шляхом – поєднання хіп-хоп-естетики з чітким, прозорим мелодизмом та ліризмом [3]. У 2022 р. гурт представляє Україну на Євробаченні в Турині та перемагає в конкурсі з піснею «Стефанія», яка потрапила в топи найпопулярніших пісень весни в багатьох країнах. Але нас у першу чергу цікавить лексико-граматичний аспект пісень гурту. Проаналізувавши пісні гурту можемо зробити висновок, що тексти пісень характеризуються такими лексичними особливостями:

1) мовними кальками (русизмами, англіцизмами) – «І *хоть* на небі чорні хмари, а ями повні доща, темно Я *включу* фари, *одіну* плаща І *хоть* погода не панама, брать і верещать, даремно Послухай як *нервішки* тріщать... («Не напругайся»); «Вчули в мене *паті*, ви не перепили батю... Ти гониш, *мен!* Весь в діамантах мій *пейдей* Калуський клик, калуський *стейк!* Не чую твій *шит*, бо ти лиш *фейк!* Міксую цей *грув* і роблю *шейк!* («Ти гониш»), «та грузить знов мене *остальне*», «Параноя в мене ніби *аніме*», «з мокрими ладонями» («Не напругайся»);

2) сленгізмами – «але часто мене все харить», «та грузить знов мене *остальне*» («Не напругайся»), «Скоро буде музон 10-го вересня не провтикай», «Це в Києві пацик», «можеш набить татуху» («Я йду»), «До місцевої телиці» («Калуські вечорниці»), «Мій кент хотів мене кинути», «міг годинами базарити» («Кент»), «бачу фара летить» («Таксі»);

3) просторіччями – «Забере в бабулі дві *дулі*» («Stefania»), «Видно було *балабола*» («Не мари-нуй»), «мала в помаді», «і душа на *мелі*» («Таксі»).

Що ж стосується граматичного оформлення текстів, то наведемо такі приклади порушення норм: «Хоч насправді цвіте сад, бачиш *зорей* зорепад» («Зорі»); «Ситний *маминий* суп», «Як дитина ці писала *імені* на віки» («Додому»); «Дарю парад *зорей*» («Пірнаю»); «Я *турботів* цілий список мав» («Не напругайся»); «Я прибуду з *митой* головою» («Калуські вечорниці»).

Таким чином, велика кількість сленгізмів, просторіч, калібок з російської мови, іншомовних запозичень, вплив суржиків та порушення правил утворення граматичних форм слів вказує на недотримання мовних норм під час написання текстів пісень гурту Kalush Orchestra.

Висновки і пропозиції. Отже, аналіз пісенних текстів показав наявність чималої кількості небажаних компонентів, які пов'язані значним чином з культурою мовлення. Мова сучасної української пісні, на прикладі розглянутих текстів сучасних українських виконавців, характеризується порушенням літературних норм, зокрема лексичних та граматичних, зниженням культури мовлення, що з одного боку безпосередньо пов'язана з освіченістю та духовним рівнем людини, а з іншого – прагненням відповідати вимогам та запитам сучасної молоді. Саме поп-культура значним чином впливає не тільки на поведінку сучасної молоді, а й на виховання та формування культури мовлення. Наведена стаття яскраво ілюструє закономірність розвитку державної мови та якості україномовної продукції, зокрема поп-пісень, в мережі Інтернет та соціальних мережах, що

у ХХІ століття є основним джерелом розповсюдження інформації. Якість мовного наповнення сучасної української пісні безпосередньо впливає на виховання молоді, від якої залежить майбутнє мови. Глобалізація та діджиталізація культурного світу, взаємопроникнення культур, масовість, що полягає у тенденції до спрощеності, стандартизації культурних форм вираження, примітивізації змісту, призводить до надмірного використання в сучасних українських піснях сленгу, жаргонізмів, варваризмів, лайок, ненормативної лексики, слів іншомовного походження, цілих висловів та речень іноземними мовами. Наша наукова робота – лише маленький крок у ретельному вивченні мови сучасної популярної української пісні, тому що із року в рік на українському пісенному Олімпі з'являються нові виконавці, на творчість яких впливають як вітчизняні співаки, так західні та американські популярні артисти, тому під цим впливом їхня мова значно різниться від мови їхніх попередників. Дослідження цих мовних явищ представляє особливий інтерес і відкриває перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

Список літератури:

1. Бітанга. *Русько-український словник онлайн* : вебсайт. URL: <https://rusinsko-ukrainskij-slovník.slovaronline.com> (дата звернення: 01.06.2022)
2. Енциклопедія історії України: у 10 т. / ред. рада: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наукова думка, 2011. Т. 8. 520 с.
3. Калуш Orchestra. Все про гурт, який переміг на Євробаченні. *BBC News Україна* : вебсайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-61455876> (дата звернення: 01.06.2022)
4. Лященко І. Масова музична культура в Україні: соціокультурний вимір. *Світогляд-Філософія-Релігія*. 2016. Вип. 11. С. 230–237.
5. Сведер. *Русько-український словник онлайн* : вебсайт. URL: <https://rusinsko-ukrainskij-slovník.slovaronline.com> (дата звернення: 01.06.2022)
6. Сідлецька Т.І. Особливості масової музики як соціального й культурного феномена. *Українська культура: минуле, сучасність, шляхи розвитку: наук. зап. Рівненського державного гуманітарного ун-ту: зб. наук. праць: у 2 т.* Вип. 19. Рівне: РДГУ, 2013. Т. 1. С. 113–117
7. Російсько-русинський словник : у 2 т. / Уклад. І. Керча. Ужгород: ПоліПрінт, 2007. Т. 1. 608 с.
8. Русинсько-українсько-руський и русско-украинско-русинский словарь / уклад. Д. Поп. Ужгород: Видавництво ПП «Повч Р.М.», 2007. 312 с.
9. Словарь української мови / упоряд. Грінченко Б. Київ : 1907–1909. Т. I–IV. 2971 с.
10. Словник української мови: у 20 т. / Ред. рада: В.М. Русанівський (голова) та ін. Київ : Наукова думка, 2010. Т. 1. 911 с.
11. Спікерка Українського Жіночого Конгресу – Аліна Паш. *Український жіночий конгрес* : вебсайт. URL: <https://womenua.today/alina-pash/> (дата звернення: 01.06.2022).
12. Тепер майже вся Україна знає, що таке «бітанга»: молода українська співачка Аліна Паш розповіла про улюблений закарпатський діалект та свої екстравагантні образи. *1plus1.ua*: вебсайт. URL: <https://1plus1.ua/svitske-zhittya/novyny/teper-majze-vsa-ukraina-znae-so-take-bitanga-moloda-ukrainska-spivacka-alina-pas-rozpovila-pro-ulublenij-zakarpatskij-dialekt-ta-svoi-ekstravagantni-obrazi> (дата звернення: 01.06.2022).
13. У мережі набирає популярності кліп на пісню закарпатською говіркою. *Gazeta.ua* : вебсайт. URL: https://gazeta.ua/articles/neliterturna-leksika/_u-merezhi-nabiraye-populyarnosti-clip-na-pisnyu-zakarpatskoju-govirkoju/833380 (дата звернення: 01.06.2022)

**Shevalie S. B. LANGUAGE OF MODERN UKRAINIAN SONG:
LEXICAL AND GRAMMATICAL ASPECT
(BASED ON LYRICS BY ALINA PASH AND KALUSH)**

In the article, the authors, using the texts of a modern Ukrainian popular song, conclude that the culture of personality speech directly depends on the society in which it is located and the media, in a significant way the Internet and social networks, the colossal influence of which on the culture of speech of modern youth is undeniable. Researchers considered the lexical and grammatical content of songs by modern Ukrainian artists, got acquainted with the trends of modern Ukrainian pop music and concluded about the quality of modern Ukrainian song, which significantly affects not only the education of modern youth, but also the culture of speech. After all, it is in modern pop music that both cultural and social, political and economic processes are reflected. Analyzing the linguistic features of Alina Pash songs, it is worth noting that the performer skillfully mixes rap reading with ethnic music and cleverly juggles dialectisms, which gives her creativity a special unique handwriting and satisfies the needs of modern youth, but does not meet the norms of modern Ukrainian literary language. A large number of slangisms, spaces, calques from the Russian language, foreign-language loanwords, the influence of surzhik and violation of the rules for the formation of grammatical forms of words indicate a non-compliance with language norms when writing the lyrics of the Kalush Orchestra. The quality of the language content of the modern Ukrainian song directly affects the education of young people, on which the future of the language depends. This article clearly illustrates the regularity of the development of the state language and the quality of Ukrainian-language products, in particular pop songs, on the Internet and social networks, which in the 21st century are the main source of information distribution. The quality of the language content of the modern Ukrainian song directly affects the education of young people, on which the future of the language depends.

Key words: *dialecticism, slang, vernacular, modern ukrainian song, Alina Pash, Kalush.*